ALEKSANDR FAYNBERG LIRIKASIDA SO’Z, XOTIRA VA BADIIY MAS’ULIYAT

Odilova Charosxon Shavkatjon qizi
O’zbekiston davlat jahon tillari universiteti
Ingliz tili 2-fakulteti talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqola Aleksandr Arkadyevich Faynberg lirikasining asosiy g‘oyaviy-badiiy yo‘nalishlarini tahlil qiladi. Tadqiqotda shoirning tanlangan she’rlari, xususan, “Varaq” she’ri asosida so‘zning ontologik mohiyati, lirik subyektning ijodiy mas’uliyati va xotira kategoriyalari ilmiy-nazariy asosda o‘rganiladi.

Kalit so‘zlar: Aleksandr Faynberg, lirika poetikasi, so‘z ontologiyasi, xotira, badiiy mas’uliyat, lirik subyekt.

Аннотация: В данной статье анализируются основные идейно-художественные направления лирики Александра Аркадьевича Файнберга. В исследовании на основе выбранных стихотворений поэта, в частности стихотворения “Лист”, рассматриваются онтологическая сущность слова, творческая ответственность лирического субъекта и категории памяти с научно-теоретической точки зрения.

Ключевые слова: Александр Файнберг, лирическая поэтика, онтология слова, память, художественная ответственность, лирический субъект.

Abstract: This article analyzes the main ideological and artistic directions of Aleksandr Arkadyevich Faynberg’s lyric poetry. The study examines the poet’s selected poems, particularly the poem “Page” focusing on the ontological nature of words, the creative responsibility of the lyrical subject, and the categories of memory from a scientific and theoretical perspective.

Keywords: Aleksandr Faynberg, lyric poetics, word ontology, memory, artistic responsibility, lyrical subject.

Kirish

XX asr o‘zbek va rus adabiy jarayonida ko‘p tillilik va madaniyatlararo muloqot kuchaygan davr bo‘ldi. Ana shu muhitda Aleksandr Arkadyevich Faynberg ijodi alohida o‘rin egallaydi. Uning lirikasida shaxsiy kechinmalar va umuminsiy muammolar uyg‘unlashib, so‘zga bo‘lgan yuksak mas’uliyat ifodalanadi.

Maqolaning asosiy obyekti — Faynbergning “Varaq” she’ri, uning badiiy, falsafiy va ramziy qatlamlari. Maqsad — she’rni ilmiy nazariy va tahliliy asosda o‘rganish, lirik subyekt va ijodiy mas’uliyatni ochib berish.

“Daftarimdan yirtilgan varaq, Asragin men yozgan she’rlarni.”

Bu misralar maqolaning tahlil materiali sifatida ishlatiladi, varaq ramziy obyekti sifatida ijod va xotira mas’uliyatini ko‘rsatadi.

“Varaq” she’ri tahlili

“She’r – nafaqat o‘qimoq, uqmoq,

She’r – yurakda yangragan tovush.”

Faynberg she’rni tirik hodisa sifatida tasvirlaydi, so‘z esa xotira va mas’uliyat vositasi sifatida talqin qilinadi. Lirik subyekt ijodiy faoliyatini shaxsiy tajribadan chiqib, universal qadriyatlar bilan uyg‘unlashtiradi. Shoir so‘z orqali inson ruhining ichki dunyosini va avlodlarga yetkaziladigan madaniy xotirani aks ettiradi. Bu jihat Faynberg lirikasining asosiy g‘oyaviy markazini tashkil qiladi.

“Qutqargandek taygada so‘qmoq,

Tebrangandek ko‘llarda qamish.”

Tabiat tasvirlari she’rni abadiy, universial va tirik qiladi. Shamol, dengiz va osmon — shoirning ichki kechinmalari bilan uyg‘unlashgan ramziy obrazlar. Bu holat, ayniqsa, Faynbergning poetik metodologiyasini o‘rganishda muhimdir, chunki u tabiatni shaxsiy va falsafiy tajriba bilan uyg‘unlashtiradi.

“Avlodlarga kelmasin malol,

She’rlarim g‘am chekmasin nochor.”

Bu satrlar she’rni individual lirika doirasidan chiqarib, madaniy meros darajasiga ko‘taradi. Shoir ijodini avlodlar xotirasiga bog‘lashni xohlaydi va shu orqali ijodiy mas’uliyatni ta’kidlaydi.

Strukturaviy tahlil. She’rning asosiy takrorlari va repetitsiyalar (masalan, “daftarimdan yirtilgan varaq”) tahlil qilinib, har bir bandning semantik yadrosi aniqlanadi. Bu yondashuv Faynberg lirikasidagi ritmik va fonetik qatlamlarni ochib beradi.

She’rda metafora va ramzlar tizimi shoirning falsafiy qarashlarini ifodalaydi. “Varaq” — xotira va ijodiy meros ramzi, shamol va dengiz esa vaqt va tarixning o‘tkinchi tabiati ramzi sifatida ishlatiladi. Bu elementlar birgalikda lirik subyektning ichki dunyosi va ijodiy mas’uliyatini kuchaytiradi.

Faynberg lirikasining ijtimoiy-madaniy konteksti. Faynberg ijodi o‘zbek adabiy muhiti bilan bog‘liq bo‘lib, madaniy uyg‘unlashuv va tarixiy xotirani o‘z ichiga oladi. Shoirning she’riyati sharq va g‘arb madaniyati uyg‘unlashuvi, shuningdek kino san’ati bilan aloqasi orqali ko‘p qirrali badiiy hodisa sifatida baholanadi. Bu jihatlar Faynberg lirikasini madaniyatlararo va zamonaviy adabiyotshunoslik uchun ahamiyatli qiladi.

Xulosa

Maqola Aleksandr Faynberg lirikasida so‘z, xotira va badiiy mas’uliyat masalalarini ilmiy-nazariy asosda tahlil qildi. “Varaq” she’ri asosida she’rning ontologik mohiyati, lirik subyektning ijodiy mas’uliyati va ramziy qatlamlari ochib

berildi. She’rning ramziy va metaforik qatlamlari shoirning falsafiy qarashlari bilan uyg‘unlashgan bo‘lib, ularning o‘rganilishi ilmiy va estetik jihatdan muhimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Faynberg A. A. Tanlangan asarlar. — Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi adabiyot va san’at nashriyoti, 1989.
2. Faynberg A. A. Izbrannye proizvedeniya. — Moskva: Sovetskiy pisatel, 1985.
3. Rahmonov N. XX o‘zbek she’riyati tahlillari. — Toshkent: Universitet, 2010.
4. Lotman Yu. M. Struktura xudojestvennogo teksta. — Moskva: Iskusstvo, 1970.
5. Baxtin M. M. Estetika slovesnogo tvorchestva. — Moskva: Iskusstvo, 1979.
6. Aleksandr Arkadyevich Faynberg hayoti va ijodini o‘rganish bo‘yicha dastur va uslubiy qo‘llanma.
7. Ivanova E. Faynberg: A Literary Biography. — Toshkent: O‘zbekiston adabiyot matbuoti, 2005.